

OX2s inspel till samråd 2: Utredningen om havsbaserad vindkraft

Sammanfattning

- OX2 anser att spår 1 kan stärka upp dagens situation där staten drar nytta av dagens situation med flertalet projektörer som står redo att bygga ut havsbaserad vindkraft i Sverige. I en omvärld som rör sig allt fortare är vi övertygade att det är en bättre modell för att kunna implementera ny teknik och innovation än ett statligt styrt auktionsbaserat system.
- För att nå det energipolitiska målet krävs en elektrifieringssamordnare i Regeringskansliet.
- Vi välkomnar förslagen om framdriftsvillkor (komponent B) och strömlinjeformade tillståndsprövningsprocesser (C) samt lämnar förslag nedan på kvalitetsparametrar för beviljning av exklusivitet samt lösningar för att minska trycket på myndigheterna.
- Exklusivitet får inte ges för tidigt i projektets utveckling då riskerar vi att inte få framdrift av projekt eller få kvalitativa projekt. Vårt förslag är att exklusivitet tidigast kan ges efter en kvalitativ utvärdering av inkommen ansökan.

Från planering till elektrifieringssamordnare

Med det statliga målet om att Sverige ska planera för 300 TWh till 2045 krävs mer tydlighet från statens sida. Utmaningen och tillståndsprövningen för havsbaserat landar ofta i att hantera en rad motstridiga intressen. Givet all projektering som pågår bedömer vi det som osannligt att det kan komma att identifieras nya områden som är kommersiellt lämpade för havsbaserad vind - utan intressekonflikter. Vissa intressekonflikter hanteras under själva lagstadgade prövningsprocessen. Prövningsprocessen kan dock inte klara ut alla intressekonflikter och för dessa, som exempelvis försvarintressen, krävs en samordnare. En samordnare med mandat att göra avvägningar genom att luta sig mot statens målsättning och därmed ge större prioritet åt ett intresse före ett annat.

Det är i nuläget svårt att se att någon av de befintliga myndigheterna skulle klara av att axla den rollen eller att lösningen finns inom nuvarande planeringsprocessen. Det går inte att planera sig fram till samexistens. Detta är nog också anledningen till att regeringen tillsätter en kärnkraftssamordnare i samma syfte. Vi anser att detsamma krävs för havsvind och det mest lämpliga vore att tillsätta en elektrifieringssamordnare, som ser till helheten (behov, nät, samhällsekonomi), för att uppnå det energipolitiska målet.

Exklusivitet bör ges först när en helhetsbedömning kan göras

Bottenundersökningstillstånd ansöks om mycket tidigt i projektutvecklingsprocessen och tröskeln för att söka är mycket låg (se bilaga 1). Att den ligger tidigt beror på att det tar lång tid att erhålla tillstånd men också då det krävs för att genomföra undersökningar till tillståndsundersökningar. Undersökningstillstånd brukar ansökas om i flera steg, dels eftersom tillståndens giltighetstid är kort. Dels eftersom initiala undersökningar är enklare och görs främst i miljöundersökningssyfte, men kan också förkorta beslutsprocessen.

Det finns inget krav på motprestation vid ansökan om undersökningstillstånd. Vid detta skede i ett projekts livscykel är det även osäkert om projektet överhuvudtaget har potential att utvecklas till en ansökan. Att använda detta tillfälle för att bevilja ett företag exklusivitet riskerar att hämma utvecklingen och leda till att aktörer kastar in ansökningar för att endera säkra områden eller för att kunna sälja tillståndet vidare. Detta i sin tur riskerar till att leda till en andrahandsmarknad med undersökningstillstånd, utan att säkerställa att fler projekt i slutändan blir genomförda.

Det bästa för samhället vore att i ett så moget skede av projekten som möjligt jämföra projekten. Först när det går att göra en helhetsbedömning utifrån projektets möjlighet att bidra till energibehoven, resurseffektivitet, genomförandekraft, hänsyn till miljö, tekniska lösningar, bästa möjliga lokalisering, samexistenslösningar och exakt lokalisering - bevilja det bästa projektet exklusivitet och tillstånd.

Undersökningstillstånd ansöks dessutom som regel om i flera omgångar med olika omfattning under projektutvecklingen. Lagarna skiljer sig även åt mellan territorialvattnet, där en anmälan enligt KSF räcker till vissa undersökningar och ekonomisk zon där KSL krävs. Utredningen bör förtydliga vilket bottenundersökningstillstånd som avses i förslaget.

På vilka grunder bör exklusivitet ges – kvalitetsparametrar

Oavsett när exklusivitet ges bör en turordningsprincip inte tillämpas då den riskerar att medföra ofullständiga och hastigt sammansatta projekt.

För att kunna jämföra projekt med varandra behöver dels *kraven/parametrarna vara tydliga*. Detta saknas idag även om vägledning finns med Miljöbalken kapitel 2 och 3.

Det behövs även en tidsfrist där aktörer kan ansöka om samma yta för att kunna få fram bra projekt i konkurrens. Förslagsvis hålls ett område öppet under maximalt ett år från det att första projektet ansökt om ytan. En rimlig tidpunkt anser vi är när ansökan för projektet skickas in till regeringen/mark- och miljödomstolen (se bilaga 1). Vid detta tillfälle bör även kvalitetskriterier finnas tydligt uppställda enligt MB kap 2 och 3 (se förslag i bilaga 2).

Under de 6-12 månaderna från det att första projektansökan inkommit på en viss yta får övriga bolag chans att tävla om samma yta. Viktigt utifrån konkurrensperspektiv är då att tillståndsansökningarna inte finns tillgängliga för konkurrenter liksom i alla andra anbudstävlingar. Efter en bestämd tid stängs ansökningsprocessen och tillståndsmyndigheten gör en jämförelse och beviljar exklusivitet med framdriftsvillkor vid kungörelse av projektet.

Om projektet inte klarar att hålla framdriftsvillkoren och lämna in tillståndsansökan i tid, finns möjligheten fortsatt för de andra som deltog i första rundan.

Frågan om belastning av myndigheterna

För att minska upplevelsen av orimlig belastning föreslår vi att det finns *tydliga tidsramar inom vilket företag kan ansöka om samma yta* – detta medför då att myndigheterna kan samla upp och processa ansökningar för samma områden parallellt med vetskap att det inte kommer att ramla in ännu fler på samma område senare.

Vi föreslår även att *projektörer betalar en handlägningsavgift* för dessa ärenden för att säkra upp resurssättning. Så sker redan i dag vid andra ansökningar ex vid vattenverksamhet och domstolsutredningar.

För att komma åt oron om att det kan leda till omotiverad miljöpåverkan föreslår vi att företag som projekterar inom samma områden *får köpa in sig på den som har gjort undersökningarna först*.

En annan aspekt som gör att belastningen idag är orimlig hög är att det inte finns någon *tydlighet i vad som krävs* av ett projekt vid tillståndsansökan så kompletteringsrundorna tar otaliga varv på grund av brist på tydlighet. Här behövs det införas tydlighet i vad som ska finnas på plats när en ansökan skickas in det kommer att underlätta för projektörer men framförallt minska belastningen på myndigheterna och säkerställa att endast fullständiga ansökningar hanteras. Förslaget är här att utgå från Miljöbalkens kap 2 och 3 se bilaga.

Konkurrens ger högre kvalitet och snabbhet i utvecklingen

Den stora fördelen med dagens system är att det har drivit fram flertalet projekt av hög kvalitet. Fördelen som staten har är att de kan välja mellan projekt på en konkurrensutsatt marknad, likt hur upphandling av större infrastrukturprojekt går till i Sverige. Det projekt med bäst förutsättningar och mest mervärde för samhället bör då få tillstånd vilket ger staten ett projekt till kostnadseffektiv och snabbare framdrift än utan konkurrens. I vissa fall kan det också finnas ett statligt intresse av att dela på större ytor mellan olika aktörer. Det ger en riskfördelning från statens sida då aktörerna kan ha olika tillvägagångssätt för att få fram projekten.

Spärrning av områden – viktigt att det inte är för alltid

Vi har förståelse för behovet av att tydliggöra att all yta inte ligger öppen för projektering. Områden bör endast spärras om samexistens är helt uteslutet. Om man väljer att spärra ytor är det av största vikt att det går att ändra/överpröva under tid då förutsättningar kan komma att ändras. Som exempel skulle yrkesfisket för bara för fem år sedan kunna ha spärrat stora områden där det idag inte finns fisk kvar och inget yrkesfiske sker. Det samma gäller den löpande teknikutveckling på många områden som möjliggör och kan komma att göra samexistens betydligt lättare än vad som tidigare varit möjligt.

Spår 2 - resurskrävande och stoppar utvecklingen

Går Sverige på linjen att helt ändra sitt nuvarande system till ett anvisningssystem med auktionering tappar man det försprång och fördelar som Sverige har idag med att marknaden tagit den stora utvecklingsrisken. Genomför man spår 2 behöver staten lägga mer resurser samt bygga nya funktioner för att kunna sjsätta detta. Spår 2 ligger därmed

alldeles för långt bort i tid eftersom omfattande utredningar och studier behöver genomföras för att få ett underlag som kan användas i en anbudstävling samt att det därefter sker en tillståndsprocess. Om det sistnämnda steget ska vara en del av auktionsförfarandet kräver det i sin tur än mer av initialt underlag samt att den tekniska lösningen i stort redan är bestämd. Det ska poängteras att havsplanerna idag inte tillräckliga för att göra bedömningar huruvida det är möjligt att bygga en havsvindpark utan endast en yttlig screening.

Vikten av att hantera nuvarande ansökningar

Det är av stor vikt att ansökningar som redan är i systemet behandlas separat från ett nytt system för att inte riskera dem utveckling och framdrift som redan har skett och som kan stötta utbyggnaden av svensk elproduktion. Det gäller även att ta vara på investeringsintresset för svenska marknaden. Aktörer måste kunna lita på att förutsättningarna inte helt ritas om. Det finns i nuläget cirka 15 projekt som har kommit långt i sin respektive projektutveckling och där stora kostnader har lagts ned. Givet hur elbehovet ser ut att utvecklas sig i Sverige under de kommande tio åren innan kärnkraften är på plats kommer det finnas ett stort behov av nya produktionsanläggningar under detta gap. Havsvind är det enda storskaliga fossilfria elproduktionen som kan fylla behovet av el under denna tid.

BILAGA 1

BILAGA 2

Förslag på kvalitativa kriterier

- Elproduktion i förhållande till motstående intressen: projekt som producerar mycket el och som samtidigt minimerar påverkan på motstående intressen bör premieras.
- Projektets mognadsgrad: projektet bör ha kommit en bit på vägen och visa på en viss mognadsgrad i alla avseenden, vilket kan visas på olika sätt i det inkomna projektunderlaget, t.ex. genom ingående och kvalitativa konsekvensbeskrivningar.
- Kunskap om området: projektören (bl.a. genom anlita expertis) ska redan på detta tidiga stadium ha en relativt god kännedom om området (främst utifrån skrivbordsstudier), inkl. vindförhållanden, naturvärden, bottenförhållanden m.m. Det kan dock inte krävas att undersökningar har utförts i området.
- Projektörens erfarenhet av liknande projekt: tidigare erfarenhet av liknande projekt bör vara meriterande. Om tidigare erfarenhet inte kan uppvisas bör det på annat sätt

styrkas att tillräcklig kompetens finns för att realisera projektet (t.ex. erfarenheter från anställda/konsulter). En projektörs tidigare erfarenheter bör dock inte vara avgörande.

- Finansiella möjligheter: Projektören ska visa att projektet kan finansieras.
- Tidplan för genomförande av projektet
- Miljöpåverkan, uppfyllande av allmänna hänsynsregler: Preliminära bedömningar av verksamhetens miljöpåverkan i förhållande till bl.a. åtaganden om skyddsåtgärder.
- Samarbeten, synergieffekter m.m.: om projektet medför särskilda synergieffekter eller om projektören på annat sätt har eller kommer att inleda samarbeten med andra verksamheter bör detta vägas in i bedömningen. Som exempel kan anges att projektet har en positiv gränsöverskridande påverkan (t.ex. tjänar som hub för anslutning till flera länder), anslutning kan ske direkt till en elintensiv industri, syresättning av havsbotten osv.